

gram vlees, 1 000 gram aardappelen (twee, hoogstens drie kleine aardappelen per dag), ruim 40 gram koffiesurrogaat, 35 gram bloem, 25 gram vermicelli, 50 gram kaas, 125 gram jam of stroop en, alleen voor de vier- tot veertienjarigen, 1 liter tapmelk.

Met die cijfers is de om zich heen grijpende ellende nog maar ten dele aangegeven, want als gevolg van het afsnijden van de gastoevoer was de gebruikelijke methode om de warme maaltijd te bereiden: het koken op gas, komen te vervallen.

De Centrale Keukens

Voorziende dat uit de oorlog calamiteiten konden voortvloeien waarin het voor grote delen van de bevolking niet mogelijk zou zijn, zelf voor de dagelijkse warme maaltijd te zorgen, hadden Hirschfeld en Louwes al in de tweede helft van '40 de stoot gegeven tot een belangrijke uitbreiding van het aantal kookinrichtingen waar massavoeding kon worden toebereid: de Centrale Keukens. Het aantal bestaande gemeentelijke centrale keukens werd uitgebreid en er werden voorts dergelijke keukens opgericht door de dienst van Louwes en door grote bedrijven. Al die keukens tezamen hadden eind '43 (op een bevolking van negen miljoen zielen) een capaciteit van twee miljoen porties per dag. Er werd ook al gebruik van gemaakt, o.m. voor het verstrekken van bonloze bijvoeding aan industrie-arbeiders, in de zomer van '42 aan ruim een derde hunner (latere gegevens zijn niet bekend). In diezelfde zomer waren er in Amsterdam vijf-en-veertigduizend personen die zes dagen per week tegen een geringe betaling hun warme voedsel van de centrale keukens betrokken (zij hadden daartoe een deel van hun bonnen moeten afstaan) – in de zomer van '44 waren het er nog maar achtduizend; die daling zal wel te maken hebben gehad met de 'stampotmoehheid' die zich bij velen van de 'abonné's' op de centrale keukens had gemanifesteerd. Dat 'abonnement' had trouwens nog andere nadelen: men moest voor het halen van het warme eten veelal een flink stuk lopen en kwam men met dat eten thuis, dan was vaak het uur van de maaltijd nog niet aangebroken, zodat men het eten moest warmhouden of voor de maaltijd opwarmen.

Gelijk eerder weergegeven, werd de gastoevoer naar de particuliere woningen in de provincie Noord-Holland midden, resp. eind oktober beëindigd, in de provincie Utrecht eind oktober en in Zuid-Holland was